

УДК 711.4:656.1

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v108.2025.2>**З. М. Бурик**

ORCID: 0000-0002-4394-6766

М. М. Бурик

ORCID: 0000-0001-8939-1324

С. А. Лапшин

ORCID: 0000-0002-2578-8055

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ ТРАНСПОРТНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації територіальної організації економіки та суспільних процесів особливого значення набуває питання ефективного просторового планування як інструменту інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури. Ефективність розвитку територій у значній мірі визначається здатністю системно поєднувати економічні, соціальні та транспортні компоненти просторового середовища, забезпечуючи синергію між урбаністичними, регіональними та міжмуніципальними процесами.

Незважаючи на численні законодавчі ініціативи та наукові рекомендації, у практиці українського просторового планування існують проблеми, пов'язані з фрагментованістю управлінських рішень, обмеженим використанням інтегрованих моделей розвитку, а також недостатнім урахуванням міжгалузевих взаємозв'язків транспортної та соціальної інфраструктури. Традиційні методи планування часто характеризуються низькою узгодженістю між окремими секторами, що призводить до дисбалансу у розвитку територій, нераціонального розміщення об'єктів інфраструктури та обмеженої доступності послуг для населення. У цьому контексті концептуальний та методологічний підхід до інтегрованого просторового планування стає критично важливим для формування збалансованих, функціонально ефективних і соціально орієнтованих територіальних систем, здатних одночасно задовольняти потреби громадян, бізнесу та органів управління.

Проблема дослідження полягає у необхідності розробки та впровадження механізмів, що забезпечують взаємозв'язок транспортної інфраструктури та соціальних сервісів на рівні територіальних громад та регіонів, а також інтеграцію цих процесів у контексті сталого просторового розвитку та відновлення територій у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури у процесах просторового планування активно розглядається вітчизняними та зарубіжними дослідниками. М. Мельник та І. Лещух [1] наголошують на значенні когерентного підходу для формування сучасної моделі просторового розвитку економіки України, підкреслюючи необхідність взаємозв'язку між економічними, соціальними та транспортними компонентами.

М. Мельник, І. Лещух, Д. Тимків [2] показують, що просторове планування може слугувати ефективним інструментом формування інтегрованого економічного простору, особливо у контексті післявоєнної відбудови, забезпечуючи синхронізацію розвитку інфраструктурних та соціальних мереж.

М. Мельник, І. Лещух, В. Чайковський [3] розглядають проблеми та інструменти інтеграції просторового розвитку в умовах війни та післявоєнного відновлення, підкреслюючи роль стратегічного планування та комплексного підходу до розміщення інфраструктурних об'єктів у забезпеченні стабільності та життєздатності територіальних систем.

Основні законодавчі й нормативні акти України, зокрема Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо планування використання земель» [6] та Постанова Кабінету Міністрів України № 853 «Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад» [5], визначають правові рамки просторового планування, наголошуючи на необхідності інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури з урахуванням місцевих потреб і потенціалу розвитку громад.

Інституційно-правові аспекти регулювання просторового розвитку отримали комплексне осмислення у роботах І. Сторонянської та І. Залуцького [9], які наголошують, що ефективне планування територій передбачає не лише належне нормативне забезпечення, а й формування системних механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями та суб'єктами бізнесу, що дозволяє забезпечити узгодженість управлінських рішень, підвищити прозорість процедур та інтегрувати інтереси різних зацікавлених сторін.

У своїх дослідженнях С. Щеглюк [12, 13] демонструє, що практична реалізація комплексних просторових планів на рівні об'єднаних територіальних громад сприяє не лише оптимізації транспортної доступності та раціональному розміщенню соціальної інфраструктури, але й стимулює підвищення якості життя населення, економічну стабільність територій та їх соціально-економічну стійкість.

У глобальному контексті U. Janin Rivolin [15] показує, що планувальні системи виступають як інституційні технології, що інтегрують різноманітні функціональні сфери просторового розвитку, забезпечуючи комплексний підхід до взаємопов'язаного формування територіальних систем; це є особливо релевантним для сучасної України, де післявоєнна відбудова вимагає високого рівня координації між економічними, соціальними та транспортними компонентами розвитку територій. У сукупності ці дослідження підкреслюють необхідність системного поєднання правового, організаційного та функціонального підходів у процесах просторового планування, що забезпечує ефективну інтеграцію транспортної та соціальної інфраструктури на всіх рівнях управління та сприяє сталому розвитку територій.

Отже, аналіз наукової літератури й практики застосування законодавчих інструментів свідчить про те, що просторове планування виступає основним механізмом інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури, сприяючи сталому розвитку територій, підвищенню ефективності управлінських рішень і покращенню якості життя населення. Водночас існує потреба у системному дослідженні

методологічних, інституційних та практичних аспектів реалізації інтегрованого просторового планування в умовах української трансформаційної економіки, що визначає наукову новизну й практичну значущість обраної теми.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі ролі просторового планування як інструменту інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури, визначенні основних методологічних підходів, нормативно-правових механізмів та практичних інструментів, що сприяють формуванню збалансованого, функціонально ефективного та соціально орієнтованого просторового розвитку територій.

Виклад основного матеріалу. Термін «просторове планування» виник наприкінці ХХ століття та набув широкого поширення у країнах Європейського Союзу, де він використовувався в процесі вироблення спільних рішень щодо раціоналізації землекористування, що, своєю чергою, зумовило формування концепції «планування землекористування» [2, с. 19–20]. За твердженням І. Сторонянської та І. Залуцького, просторове планування забезпечує географічне відображення економічної, соціальної, культурної та екологічної політики суспільства, одночасно виконуючи функції наукової дисципліни, адміністративної техніки та інструмента регіональної політики, як це визначено в Європейській хартії регіонального та територіального планування [9, с. 37]. Його розглядають як міждисциплінарний і комплексний підхід, орієнтований на досягнення збалансованого розвитку регіонів та організацію простору з урахуванням соціальних, економічних і екологічних вимог.

Довідник європейського просторового планування трактує його як систему методів, що широко застосовуються державою для впливу на майбутній розподіл діяльності у просторі, наголошуючи, що основною метою є створення раціональної територіальної організації суспільства, забезпечення збалансованості потреб його членів, охорона довкілля та досягнення соціально-економічних цілей [10, с. 33]. Відповідно до Керівних принципів сталого просторового розвитку Європейського континенту та Європейської хартії просторового планування, просторове або регіональне планування розглядається як діяльність, спрямована на формування територіальної структури з метою управління розвитком територій та координації секторальних політик, що дозволяє запобігати конфлікту інтересів між різними галузями [14].

С. Щеглюк визначає систему просторового планування як специфічну соціальну конструкцію, що характеризується встановленням і застосуванням у певних інституційних контекстах, у часовому та просторовому вимірах визначених методів публічного управління та співробітництва, спрямованих на регулювання колективних дій щодо використання простору. На його думку, ефективна система просторового планування здатна забезпечити комплексні економічні, соціальні та екологічні вигоди, а тому її впровадження, розвиток і вдосконалення мають стратегічне значення для більшості держав [13].

Розвиток України протягом останніх десятиліть супроводжується проблемами дезінтегрованості, недостатньої інтегрованості та інклюзивності соціально-економічного простору, а також міжтериторіальної дивергенції та асиметрії за ключовими показниками розвитку. На думку М. Мельника, ці процеси набули особливої

гостроти в умовах проведення реформи місцевого самоврядування та фінансово-адміністративної децентралізації, тоді як війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року, створила новий виклик, пов'язаний із необхідністю переосмислення підходів до забезпечення просторової згуртованості та інтегрованості на суспільно-економічному рівні [1, с. 24–25].

Застосування проблемно-орієнтованого підходу до аналізу розвитку регіонів і територіальних громад в умовах шоківих змін дало змогу виокремити просторове планування на засадах інтегрованого підходу як один із ключових інструментів формування єдиного економічного простору України в період повоєнного відновлення. Такий підхід передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного, комплексного розвитку населених пунктів як систем розселення та їх суміжних територій, забезпечуючи координацію функціональних, соціальних і економічних компонентів просторового розвитку.

В ухваленому Законі України від 17 червня 2020 року № 711-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» [6] територіальні громади отримали якісно новий інструмент стратегічного управління розвитком територій – комплексний план просторового розвитку території громади. Цей документ, який має подвійний правовий статус, поєднує функції містобудівної документації на місцевому рівні та документації із землеустрою, забезпечуючи цілісне бачення просторової організації території. У його межах визначаються функціональне призначення земель, планувальна структура, принципи формування системи громадського обслуговування населення, транспортної та інженерно-інфраструктурної мережі, а також напрями благоустрою, інженерної підготовки території та забезпечення цивільного захисту населення від природних і техногенних ризиків. Комплексний план містить положення щодо охорони земель, формування екологічної мережі, збереження культурної спадщини та автентичного характеру середовища населених пунктів, а також визначає етапність реалізації прийнятих рішень, у тому числі послідовність освоєння території [7].

Відповідно до вимог зазначеного закону, Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [7] та Постанови Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2021 року № 926 «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації», органи місцевого самоврядування зобов'язані до 1 січня 2025 року забезпечити розроблення комплексного плану просторового розвитку території громади. Реалізація цього нормативного припису формує підґрунтя для системної інтеграції транспортної, соціальної та інженерної інфраструктури, що уможливорює сталий, збалансований і взаємопов'язаний розвиток територій на локальному рівні. Такий підхід спрямований на забезпечення синергії між секторальними політиками, зокрема у сферах земельного управління, екологічної безпеки, просторового планування та соціально-економічного розвитку.

Наявність комплексного плану просторового розвитку території громади створює низку суттєвих переваг як для органів місцевого самоврядування, так і для суб'єктів господарювання, інвесторів і населення. Передусім, він забезпечує довгострокову стабільність розвитку, незалежну від політичних змін і ротацій

у місцевій владі. Комплексний план виступає інституційним гарантом збереження стратегічної послідовності дій, фіксуючи ключові напрями розвитку, що узгоджують економічні, соціальні та екологічні пріоритети територіальної громади. У цьому контексті він стає інструментом гармонізації інтересів різних учасників планувального процесу, сприяючи формуванню просторової згуртованості та раціональному використанню природних ресурсів.

Запровадження планування на основі комплексного підходу забезпечує можливість проведення детальної інвентаризації природно-ресурсного потенціалу, зокрема земель, лісових масивів, водних ресурсів і корисних копалин, з подальшою інтеграцією відповідних даних до державних кадастрових систем. Це створює основу для обґрунтованого зонування територій, підвищує рівень екологічної безпеки та сприяє формуванню ефективної системи управління природними активами. Водночас комплексний план дозволяє підвищити ефективність бюджетної політики громади, оскільки оптимізація територіального розвитку дає змогу уникнути дублювання функцій і нераціонального розподілу фінансових ресурсів, зменшуючи ризики реалізації неефективних або неузгоджених інфраструктурних проєктів [8].

Станом на початок другого кварталу 2024 року жодна територіальна громада в Україні не розробила та не затвердила комплексний план просторового розвитку, що свідчить про наявність значних перешкод у процесі його впровадження [8]. За даними Всеукраїнської асоціації громад, на кінець першого півріччя 2023 року рішення про розроблення комплексного плану ухвалили лише 41% територіальних громад, тоді як сформовані робочі групи за участю представників органів місцевого самоврядування, громадськості та бізнесу існували лише у 20% громад. Основними бар'єрами для ефективної реалізації комплексних планів залишаються недостатня експертна спроможність, відсутність належного кадрового потенціалу та обмежені фінансові ресурси. Лише 8% громад змогли самостійно розробити технічне завдання на створення комплексного плану, 36% розпочали збір необхідних даних, проте завершили цей процес лише 4% територіальних громад. При цьому 78% опитаних громад зазначають про необхідність залучення експертної підтримки для організації процесів просторового планування [8].

Суттєвим обмеженням залишається застаріла картографічна база, оновлення якої потребує як відповідних технічних ресурсів, так і висококваліфікованих фахівців. У умовах воєнного стану проведення аерозйомки є обмеженим, що ускладнює формування актуальних даних. У зв'язку з цим 91% опитаних громад наголошують на критичній потребі модернізації картографічної основи [8]. Додатковим фактором, що стримує впровадження комплексних планів, є дефіцит фінансових ресурсів: лише 39% громад можуть виділити до одного мільйона гривень на виконання відповідних робіт, тоді як вартість повного циклу розроблення комплексного плану коливається від трьох до шістнадцяти мільйонів гривень [8]. Отже, незважаючи на стратегічну значущість комплексного плану для забезпечення сталого та збалансованого розвитку територій, його ефективне впровадження потребує системної державної та регіональної підтримки, що передбачає забезпечення експертних ресурсів, оновлення технічної бази, а також фінансове супроводження всіх етапів розроблення та реалізації документації.

У сучасних умовах формування інтегрованого економічного простору України активізація просторового планування як стратегічного інструмента управління територіями визначається взаємопов'язаним впливом трьох основних чинників: наявністю висококваліфікованих фахівців, належним фінансовим забезпеченням та доступом до достовірної, актуальної інформації. Як слушно зазначає С. Щеглюк, провідним напрямом реалізації цього потенціалу є забезпечення органів місцевого самоврядування та територіальних громад системним експертним супроводом у сфері просторового планування, що передбачає як залучення зовнішніх спеціалістів із відповідних галузей знань, так і впровадження програм системного навчання уповноважених осіб місцевих органів влади [12, с. 14]. Усунення дефіциту кадрового потенціалу, здатного ефективно розробляти та впроваджувати комплексні плани на місцевому рівні, можливо через активну співпрацю регіональних органів влади з національними закладами вищої освіти, що забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців із необхідною експертизою та компетентністю [11, с. 59].

Не менш вагомим чинником є фінансова підтримка державою процесу розроблення комплексних планів просторового розвитку територій громад. У цьому контексті доцільним є відновлення державних субвенцій місцевим бюджетам, які спрямовуються на підготовку та реалізацію комплексних планів просторового розвитку. Зокрема, у липні 2021 року Кабінетом Міністрів України було затверджено «Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад» [5], що передбачав виділення субвенцій у розмірі 62,55 млн грн. Надані фінансові ресурси стали каталізатором запуску процесу розроблення комплексних планів у громадах наприкінці 2021 – на початку 2022 року, що стало першим системним кроком у практичній реалізації стратегічного просторового планування на місцевому рівні. Забезпечення фінансової стабільності та цільового використання ресурсів сприяє не лише своєчасному формуванню документації з планування, а й підвищенню інституційної спроможності органів місцевого самоврядування у процесах інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури, а також у забезпеченні сталого розвитку територій.

Початок повномасштабної війни суттєво призупинив реалізацію державного фінансування субвенцій на розроблення комплексних планів просторового розвитку територіальних громад. Ураховуючи обмеженість бюджетних ресурсів та необхідність врахування безпекових чинників, доцільним є запровадження регіональної диференціації у наданні державних субвенцій місцевим бюджетам для розроблення таких планів [2, с. 22-23]. Зокрема, пріоритетними для фінансування мають бути тилкові та буферні регіони, тоді як території, що зазнали руйнувань, варто залучати до процесу після завершення бойових дій у період повоєнного відновлення. Такий підхід дозволяє не лише раціонально розподілити обмежені фінансові ресурси, а й ефективно врахувати специфіку постраждалих територій, де виникають додаткові обмеження, зокрема замінування, екологічні проблеми та руйнування культурної спадщини. Розроблення комплексних планів на прифронтових територіях у повоєнний період сприятиме економії часу та ресурсів,

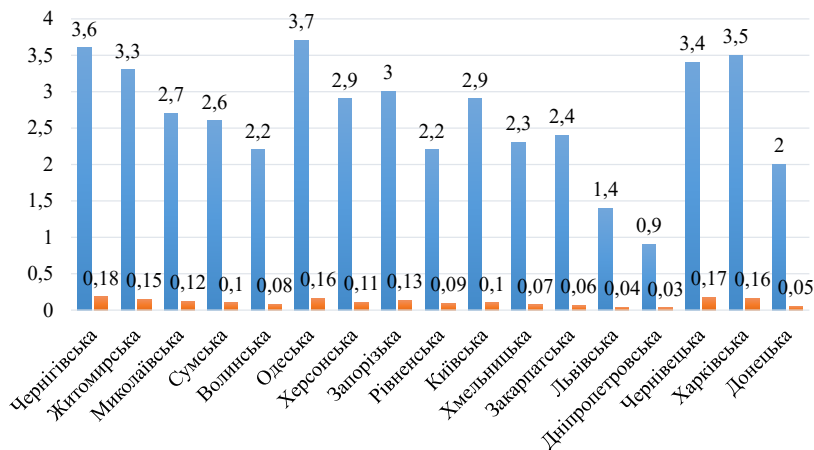

Рис. 1. Фінансове забезпечення розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад через державні субвенції місцевим бюджетам у 2025 р.

Джерело: сформовано автором на основі [16]

забезпечуючи врахування всіх нових обмежень у документації та мінімізуючи ризики «ручного» та непрозорого управління територіями.

Водночас, важливим аспектом є залучення міжнародних донорів до процесу фінансування розроблення комплексних планів, що дозволяє прискорити охоплення територій країни системою просторового планування та підвищити ефективність реалізації цього процесу [10, с. 73]. Окрім фінансового забезпечення, критично необхідним є розвиток цифрових інструментів для накопичення, верифікації та аналізу місцевої статистики, що здійснюється компетентними органами державної влади за участю міжнародних партнерів. Використання таких інструментів дозволяє перейти до «розумного» планування розвитку громад і реалізації регіональної політики на основі даних. Одним із прикладів є створення Єдиної геоінформаційної системи моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і громад (ГІС), тестова версія якої була презентована Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України 13 березня 2024 року [13]. Водночас ефективне функціонування таких цифрових платформ потребує законодавчого врегулювання питань збору, актуалізації та оприлюднення статистичної інформації, що обґрунтовує необхідність ухвалення окремого закону щодо місцевої статистики.

Досягнення ефективності просторового планування як інструменту формування інтегрованого економічного простору України потребує комплексного підходу з боку органів місцевого самоврядування, що передбачає узгодження процесів просторового та стратегічного планування та гармонізацію всіх наявних планувальних документів. Особлива увага має бути приділена актуалізації генеральних планів населених пунктів територіальних громад, з урахуванням

поточних воєнних умов, потреби відновлення територій, а також забезпечення їх конкурентоспроможності та стійкості до зовнішніх викликів. Не менш важливим є максимальне залучення стейкхолдерів та інтеграція громадської думки у процес розроблення просторових планів, що сприяє підвищенню легітимності та ефективності ухвалюваних рішень.

Висновки. Проведений аналіз демонструє, що ефективність реалізації заходів із формування інтегрованого економічного простору України значною мірою залежить від дотримання принципу синхронізації дій на всіх рівнях влади, а також від розвитку горизонтальних зв'язків між регіонами та муніципалітетами, що забезпечує кооперацію територіальних громад та субрегіональних утворень. Лише у випадку системного дотримання цих принципів можливо досягти інтегрованого, збалансованого та стійкого економічного, соціального та екологічного розвитку територій.

Просторове планування, таким чином, відображає стратегічні орієнтири розвитку територій через інтеграцію ключових сфер, таких як економіка, освіта, охорона здоров'я, зайнятість, житлово-комунальне господарство, мобільність населення, екологія, культура та історична спадщина. Підготовка комплексного плану просторового розвитку обов'язково передбачає залучення різних стейкхолдерів для формування інклюзивного середовища з рівними можливостями та доступом для всіх учасників економічного процесу. Водночас активна участь стейкхолдерів у формуванні інтегрованого економічного простору виступає не лише як механізм легітимації рішень, а й як інструмент практичної інтеграції територій.

При цьому, просторове планування функціонує як платформа для обговорення, балансування та інтеграції часто протилежних державних і приватних інтересів, пов'язаних із розвитком території. У зв'язку з цим пріоритетом подальших досліджень у цій сфері є вивчення механізмів забезпечення узгодженості планувальної документації на всіх рівнях управління та шляхів інтеграції інструментів стратегічного та просторового планування для посилення ефективності формування інтегрованого економічного простору України [13].

Література

1. Мельник М. І., Лещух І. В. Когерентний підхід до формування сучасної моделі просторового розвитку економіки України. *Регіональна економіка*. 2023. № 1 (107). С. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-3>
2. Мельник М., Лещух І., Тимків Д. Просторове планування як інструмент формування інтегрованого економічного простору України в умовах повоєнної відбудови. *Галицький економічний вісник / Galician Economic Journal*. 2024. № 4 (89). С. 19–27. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.019
3. Мельник М., Лещух І., Чайковський В. Проблеми та інструменти формування інтегрованого економічного простору України в умовах війни та повоєнної відбудови. *Академічні візії*. 2024. Вип. 30. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10977761> (дата звернення: 13.10.2025)
4. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2011, № 34, ст. 343. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 34, ст.343. з змінами, внесеними згідно із Законами № 4321-IX від 25.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 13.10.2025)
5. Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад: постановва Кабінету Міністрів України від 28.07.2021 № 853. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/853-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.10.2025)

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель : Закон України від 17.06.2020 р. № 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (дата звернення: 13.10.2025)
7. Простір мого майбутнього: що дає Комплексний план просторового розвитку для жителів громади. *Децентралізація*. URL: https://decentralization.ua/news/17872?fbclid=IwAR3tu2PmW1w6RrRsanKPY2A2qy7o2XrK30pXNW-3S_jDciUKdsUtnxH9G98_aem_AV6FSWxfGTKhiwBUbI5Qq3al3-ASkW3HG_C7zIqE9hdaOUnus9J2YHQxVvTarFplAbco (дата звернення: 13.10.2025)
8. Розвиток просторового планування в громадах – результати опитування. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.ua/news/16389> (дата звернення: 13.10.2025)
9. Сторонянська І. З., Залуцький І. Р. Інституційно-правові засади регулювання просторового розвитку в Україні. *Економіка України*. 2022. № 12. С. 34–50. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.034>
10. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Третяк Н. А. Територіально-просторове планування землекористування: навч. посібник / за заг. ред. А. М. Третяка. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 168 с. URL: <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNau/7530/1/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf> (дата звернення: 13.10.2025)
11. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методологія ідентифікації та інструментарій стимулювання розвитку / наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2022. 494 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf> (дата звернення: 13.10.2025)
12. Щеглюк С. Інституційне забезпечення просторового планування об'єднаних територіальних громад. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 3. С. 10–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2019_3_4
13. Щеглюк С. Просторове планування об'єднаних територіальних громад в умовах другого етапу децентралізації. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України». URL: <https://ird.gov.ua/irdp/e20190302.pdf> (дата звернення: 13.10.2025)
14. Що таке просторове планування та сталий розвиток території? *ГоловнаБлог*. URL: <https://www.itp.kiev.ua/shcho-take-prostorove-planuvannya-ta-stalyiy-rozvytok-terytoriy/> (дата звернення: 13.10.2025)
15. Janin Rivolin U. Planning systems as institutional technologies: a proposed conceptualization and the implications for comparison. *Planning Practice and Research*. 2012. № 27(1). Р. 63–85. DOI: <https://doi.org/10.1080/02697459.2012.661181>
16. Open Budget : Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 13.10.2025)

Анотація

Бурик З. М., Бурик М. М., Лалшин С. А. Просторове планування як інструмент інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури. – Стаття.

У статті розглядається просторове планування як стратегічний інструмент інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури, спрямований на забезпечення сталого, збалансованого розвитку територій та формування єдиного економічного простору. Підкреслюється, що просторове планування, яке виникло наприкінці ХХ століття та отримало широке поширення в країнах Європейського Союзу, поєднує функції наукової дисципліни, адміністративної техніки й інструмента регіональної політики. Визначено, що його метою є раціональна організація території, узгодження соціально-економічних, екологічних і культурних чинників розвитку та запобігання конфлікту інтересів між секторальними політиками.

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку системи просторового планування в Україні в контексті реформи децентралізації, адміністративно-територіальної реорганізації та повоєнного відновлення. Показано, що впровадження комплексних планів просторового розвитку територіальних громад, визначених Законом України № 711-IX, створює підґрунтя для ефективної інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури, оптимізації просторової структури населених пунктів і забезпечення координації між функціональними зонами. Обґрунтовано, що такі плани виступають ключовим інструментом гармонізації соціально-економічного розвитку, підвищення якості життя населення та зміцнення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування.

Виявлено, що станом на 2024 рік процес розроблення комплексних планів залишається на початковому етапі: лише близько 41% громад ухвалили рішення про їх підготовку, а 20% – сформували робочі групи. Серед основних бар'єрів визначено дефіцит експертного потенціалу, фінансові обмеження, застарілу картографічну базу та низький рівень цифровізації планувальних процесів. Доведено, що для подолання цих перешкод необхідна державна підтримка у вигляді цільових субвенцій, розвитку кадрового потенціалу, оновлення геоінформаційних ресурсів і впровадження сучасних цифрових платформ моніторингу та аналізу територіального розвитку.

Наголошено, що активізація просторового планування у післявоєнний період є критично важливою для досягнення регіональної згуртованості, ефективної інтеграції транспортної та соціальної інфраструктури, а також для реалізації принципів сталого розвитку. Залучення міжнародної технічної допомоги, створення єдиної геоінформаційної системи моніторингу регіонального розвитку та узгодження стратегічних і просторових планувальних документів розглядаються як пріоритетні напрями державної політики у цій сфері.

У підсумку обґрунтовано, що просторове планування є ключовим інструментом формування збалансованого соціально-економічного простору, інтеграції транспортних, соціальних і екологічних систем, а також підвищення ефективності управління територіями в умовах децентралізації та відбудови України.

Ключові слова: просторове планування, інтеграція інфраструктури, територіальна громада, комплексний план просторового розвитку, децентралізація, сталий розвиток, регіональна політика, геоінформаційні системи, післявоєнне відновлення.

Summary

Buryk Z. M., Buryk M. M., Lapshyn S. A. The spatial planning as a tool for the integration of transport and social infrastructure. – Article.

The article examines spatial planning as a strategic instrument for integrating transport and social infrastructure aimed at ensuring sustainable and balanced territorial development and forming a unified economic space. It is emphasized that spatial planning, which emerged in the late twentieth century and became widespread in the countries of the European Union, combines the functions of a scientific discipline, an administrative technique, and a tool of regional policy. It is defined that its goal is the rational organization of territory, the coordination of socio-economic, environmental, and cultural factors of development, and the prevention of conflicts of interest among sectoral policies.

Modern trends in the development of the spatial planning system in Ukraine are analyzed in the context of decentralization reform, administrative-territorial reorganization, and post-war recovery. It is shown that the implementation of comprehensive spatial development plans for territorial communities, as defined by the Law of Ukraine No. 711-IX, provides a foundation for the effective integration of transport and social infrastructure, optimization of the spatial structure of settlements, and coordination among functional zones. It is substantiated that such plans serve as a key instrument for harmonizing socio-economic development, improving the quality of life of the population, and strengthening the institutional capacity of local self-government bodies.

It has been identified that as of 2024, the process of developing comprehensive spatial plans remains at an early stage: only about 41% of communities have decided to initiate their preparation, and 20% have formed working groups. The main barriers include a shortage of expert capacity, financial constraints, outdated cartographic bases, and a low level of digitalization of planning processes. It is proven that overcoming these challenges requires state support in the form of targeted subsidies, capacity building, the renewal of geoinformation resources, and the implementation of modern digital platforms for territorial development monitoring and analysis.

It is emphasized that the intensification of spatial planning in the post-war period is critically important for achieving regional cohesion, the effective integration of transport and social infrastructure, and the implementation of sustainable development principles. The involvement of international technical assistance, the creation of a unified geoinformation system for regional development monitoring, and the alignment of strategic and spatial planning documents are considered priority directions of state policy in this field.

In conclusion, it is substantiated that spatial planning is a key instrument for shaping a balanced socio-economic space, integrating transport, social, and environmental systems, and enhancing the effectiveness of territorial governance in the context of decentralization and Ukraine's reconstruction.

Key words: spatial planning, infrastructure integration, territorial community, comprehensive spatial development plan, decentralization, sustainable development, regional policy, geoinformation systems, post-war recovery.

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 11.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025